

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРІАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ

Семигуліна Ірина Борисівна

УДК 332.142.2

**ОЦІНЮВАННЯ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
ТА ВИБІР ІНСТРУМЕНТІВ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України

Науковий керівник: кандидат економічних наук
Ярошенко Ігор Васильович,
завідувач відділу макроекономічної політики та
регіонального розвитку,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку НАН України

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Козирєва Олена Вадимівна,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування,
Національний фармацевтичний університет;

доктор економічних наук, професор
Благун Іван Семенович,
декан економічного факультету,
Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника

Захист відбудеться «14» вересня 2018 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.251.01 у Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а

Автореферат розісланий «14» серпня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. М. Красноносова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вирішення регіональних проблем є пріоритетним для всіх країн світу. Але кожна країна намагається їх розв'язати з урахуванням власних традицій і практик. Успішний досвід подолання проблем регіонального розвитку інших країн є важливим і актуальним, натомість він не ефективний для України, оскільки не враховує національні особливості.

Наявність існування комплексу взаємопов'язаних між собою регіональних проблем підтверджується нерівномірністю розвитку регіонів. Ця нерівномірність має тенденцію до зростання в часі. Її наявність в усіх сферах діяльності впливає на збільшення міжрегіональних і внутрішньорегіональних суперечностей, що гальмує сталий розвиток регіонів. З метою протидії процесам нерівномірного розвитку регіонів в Україні утворено Державний фонд регіонального розвитку (далі – ДФРР). Планування розподілу його коштів у 2018 році здійснювалось за даними показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу станом на 2015 рік.

Показник валового регіонального продукту (ВРП) у розрахунку на одну особу за період 2004–2015 рр. характеризується зростанням рівня міжрегіональних диспропорцій по країні у цілому з 6,6 разу у 2004 році до 14,5 разу у 2015 році.

Ряд регіонів покращили свій стан за цим показником. Зокрема, у місті Києві ВРП на одну особу у 2004 році становив 318 % до середнього значення показника по країні, а у 2015 році – 336 %. Для Вінницького регіону значення показника у 2004 році – 65 %, а у 2015 році – 80 %. У Кіровоградському регіоні – 70 % проти 85 %, у Львівському регіоні – 74 % проти 80 %.

Водночас спостерігається погіршення ситуації по ряду регіонів. Для Закарпатського регіону значення показника у 2004 році – 58 % до середнього значення показника по країні проти 50 % у 2015 році. У Рівненському регіоні – 66 % проти 65 %, у Чернівецькому регіоні – 49 % проти 44 %.

Виходячи з європейської практики розподілу регіонів за критеріями проблем у 2015 році майже половина регіонів України (44 %, або 11 регіонів із 25) відноситься до проблемних територій з показником ВРП на одну особу меншим ніж 75 % від середнього значення по країні. Отже, питання, що пов'язані із визначенням і вирішенням проблем розвитку регіонів, залишаються надалі актуальними.

Дослідженню різних аспектів проблем соціально-економічного розвитку регіонів присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних учених: Н. Белікової, І. Благуна, О. Васильєва, І. Вахович, О. Геймана, П. Гудзя, М. Долішнього, Н. Кондратенко, Г. Мюрдаля, І. Сторонянської, С. Шульц, Т. Уманець та ін. Проблеми вдосконалення підтримки проблемних регіонів розглядали З. Варналій, В. Геєць, Б. Данилишин, М. Кизим, О. Козирєва та ін. Проте питання щодо формування інструментів, що спрямовані на вирішення проблем сталого розвитку регіонів, залишаються невирішеними. Необхідно удосконалити оцінювання проблем сталого розвитку регіонів за рівнями, що дасть можливість вибору інструментів для їх подолання.

Враховуючи вищенаведене, поглиблення досліджень, пов'язаних із удосконаленням оцінювання проблем сталого регіонального розвитку і вибором інструментарію їх подолання, залишається надалі актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася в рамках планів науково-дослідних робіт у Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України за темою «Формування потенціалу сталого соціально-економічного розвитку північно-східних областей України на основі модернізації їх адміністративно-територіального устрою» (№ державної реєстрації 0112U002379), де здобувачем було обґрунтовано можливість імплементації досвіду регіональної політики країн ЄС у вітчизняну практику підтримки розвитку проблемних регіонів; «Модернізація системи управління соціально-економічним розвитком регіонів», 1 етап: оцінка соціально-економічного розвитку регіонів (№ державної реєстрації 0113U007582), де здобувачем було розвинуто методичне забезпечення щодо визначення проблем регіонального розвитку з огляду на специфіку їх соціально-економічного стану; 2 етап: моніторинг і прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів (№ державної реєстрації 0114U005027), в якій автором на основі теоретичного узагальнення було обґрунтовано доцільність виокремлення специфічних ознак проблемних регіонів і проаналізовано наявні підходи до формування інструментарію реалізації регіональної політики на основі системи моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є подальший розвиток теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо оцінювання проблем сталого розвитку регіонів і вибору інструментів їх подолання.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:

- розвинути методичне забезпечення визначення проблем сталого регіонального розвитку;
- удосконалити інструментарій подолання регіональних проблем;
- доповнити організаційне забезпечення вирішення проблем сталого розвитку регіонів в Україні;
- удосконалити оцінку проблем сталого розвитку регіонів на основі визначення межі їх критичного рівня;
- узагальнити класифікацію регіональних теорій, що концентрують зусилля на вирішенні проблем сталого розвитку.

Об'єктом дослідження є процес подолання проблем сталого розвитку регіонів України.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні аспекти оцінки рівня проблем сталого розвитку та вибір інструментів їх подолання у регіонах України.

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою дисертації є роботи вітчизняних і зарубіжних економістів, у тому числі положення класичної економічної теорії, теорій та концепцій регіонального розвитку, законодавчі та нормативно-правові акти України.

При написанні дисертаційної роботи були застосовані такі методи дослідження: *системного аналізу і синтезу* – для визначення особливостей соціального, економічного, екологічного розвитку регіонів України та країн світу; *абстрактно-логічний* – для узагальнення сучасних наукових концепцій і підходів щодо формування інструментарію реалізації регіональної політики; *системно-*

логічний – для визначення показників, що характеризують стан економічного, соціального й екологічного розвитку регіонів; *метод ентропії* – для розрахунку інтегрального показника визначення проблем сталого розвитку регіонів України; *метод кластеризації* – для групування регіонів за рівнями проблем розвитку; *метод шкалювання* – для визначення межі критичного рівня при оцінюванні стану проблеми; *сценарний метод* – для формування сценаріїв розподілу коштів ДФРР, спрямованих на вирішення проблем у регіонах; *монографічний метод* – для узагальнення європейського досвіду визначення рівнів проблем регіонального розвитку; *графічний* – для ілюстрації висновків, отриманих у результаті дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали офіційні матеріали Державної служби статистики України, теоретичні та методичні розробки провідних вітчизняних і закордонних фахівців у сфері дослідження проблем регіонального розвитку й інструментів реалізації регіональної політики, ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретичних положень і методичних підходів до оцінювання проблем сталого розвитку регіонів і формування інструментарію їх подолання в Україні. Найвагомішими науковими результатами, які мають різний ступінь наукової новизни і виносяться на захист, є такі:

набули подальшого розвитку:

методичний підхід до визначення проблем сталого розвитку регіонів, який, на відміну від інших, містить у підґрунті оцінку причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічною, соціальною та екологічною складовими розвитку та дозволяє отримати оцінку як рівня кожної з проблем, так і загальну оцінку сталого розвитку регіонів;

методичний підхід до організації фінансової підтримки подолання проблем сталого розвитку регіонів, який, на відміну від наявних, базується на сценарному підході та враховує співвідношення між рівнем проблеми сталого розвитку та чисельністю населення, що дозволяє визначити розмір фінансової допомоги для покращення добробуту населення;

удосконалено:

організаційне забезпечення подолання економічних, соціальних та екологічних проблем сталого розвитку регіонів, яке, на відміну від наявного, містить етап визначення рівня прояву проблеми, що дозволяє підвищити дієвість фінансових інструментів підтримки регіонального розвитку;

методичний підхід до оцінювання проблем сталого розвитку регіонів, який, на відміну від наявного, містить у підґрунті визначення межі критичного рівня за допомогою нелінійного шкалювання інтегральних показників, що дає змогу визначити рівень прояву кожної з проблем сталого розвитку;

класифікацію теорій регіонального розвитку, яка, на відміну від наявних, містить ознаку концентрації зусиль на вирішенні проблем сталого розвитку, що дає можливість розглядати Державний фонд регіонального розвитку як фінансовий інструмент подолання проблем сталого розвитку регіонів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблене теоретико-методичне забезпечення дозволить підвищити ефективність реалізації

регіональної політики в Україні.

Впровадження наукових здобутків, представлених у дисертації, дозволить:

- оцінювати рівень проблем розвитку регіонів за ознаками сталого розвитку;
- перерозподілити інструментарій фінансової допомоги (через ДФРР) на подолання проблем сталого розвитку територій та стимулювання їх розвитку;
- підвищити ефективність реалізації регіональної політики щодо вирішення проблем сталого розвитку регіонів в Україні.

Прикладні результати дисертаційної роботи впроваджені в роботі Національного інституту стратегічних досліджень (довідка про впровадження № 293/871 від 13.09.2016 р.) і Харківської міської ради (довідка про впровадження № 08-08/4225/2-16 від 05.12.2016 р.).

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні теоретичні, методичні та прикладні результати досліджень, висновки та рекомендації, що представлені в роботі, доповідалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2014 р., 2015 р., 2017 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні міжнародні економічні відносини: становлення та шляхи перспективного розвитку» (м. Одеса, 2018 р.), включені в Національну доповідь НАН України «Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів» (м. Київ, 2014 р.) і Національну доповідь НАН України «Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу» (м. Київ, 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дисертації є особистим здобутком автора. Особистий внесок здобувача в наукових працях, опублікованих у співавторстві, зазначено у списку робіт на с. 16 автореферату.

Публікації. За темою дисертації опубліковано 19 наукових праць, серед яких розділи у 2 колективних монографіях, 11 статей – у наукових фахових виданнях, у тому числі виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 5 тез доповідей – у матеріалах конференцій та підрозділ у Національній доповіді НАН України. Загальний обсяг публікацій складає 9,5 ум.-друк. арк., особисто автору належать 5,4 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (162 найменування) і додатків. Основний текст дисертації складає 167 сторінок. Робота містить 43 таблиці, з них 14 займають 15 сторінок, і 31 рисунок, з них 3 займають 3 повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** розглянуто загальну характеристику дисертаційної роботи, обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, викладено методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації.

У першому розділі «**Теорія та практика сталого розвитку регіонів**» визначено стан розвитку регіонів України; узагальнено теоретичні та методологічні засади регіонального розвитку; проаналізовано методичне та нормативно-правове забезпечення щодо вирішення проблем сталого розвитку регіонів в Україні.

Пріоритети сучасного розвитку України та її регіонів формуються на основі узгодження із положеннями світової концепції сталого розвитку, цілі і пріоритети якої знайшли відображення в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та проекті Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, що робить доцільним дослідження питань управління територіальним розвитком, зокрема визначення і подолання регіональних проблем, з позиції сталого розвитку.

Функціонування територій в Україні, враховуючи їх різноманітність, відбувається як під впливом розвитку сильних сторін, так і в процесі вирішення наявних проблем, що потребують вчасного виявлення.

Проведена оцінка загального стану розвитку регіонів на основі зміни показників ВРП на одну особу за період 2004–2015 рр. дозволяє констатувати наявність у них певних проблем:

- за даними 2015 року 20 регіонів із 25 відстають від середнього показника ВРП на одну особу в країні (46,4 тис. грн на одну особу), найменші значення характерні для окремих західних (Чернівецька, Закарпатська, Тернопільська області) та східних (Луганська, Донецька області) регіонів (рис. 1);

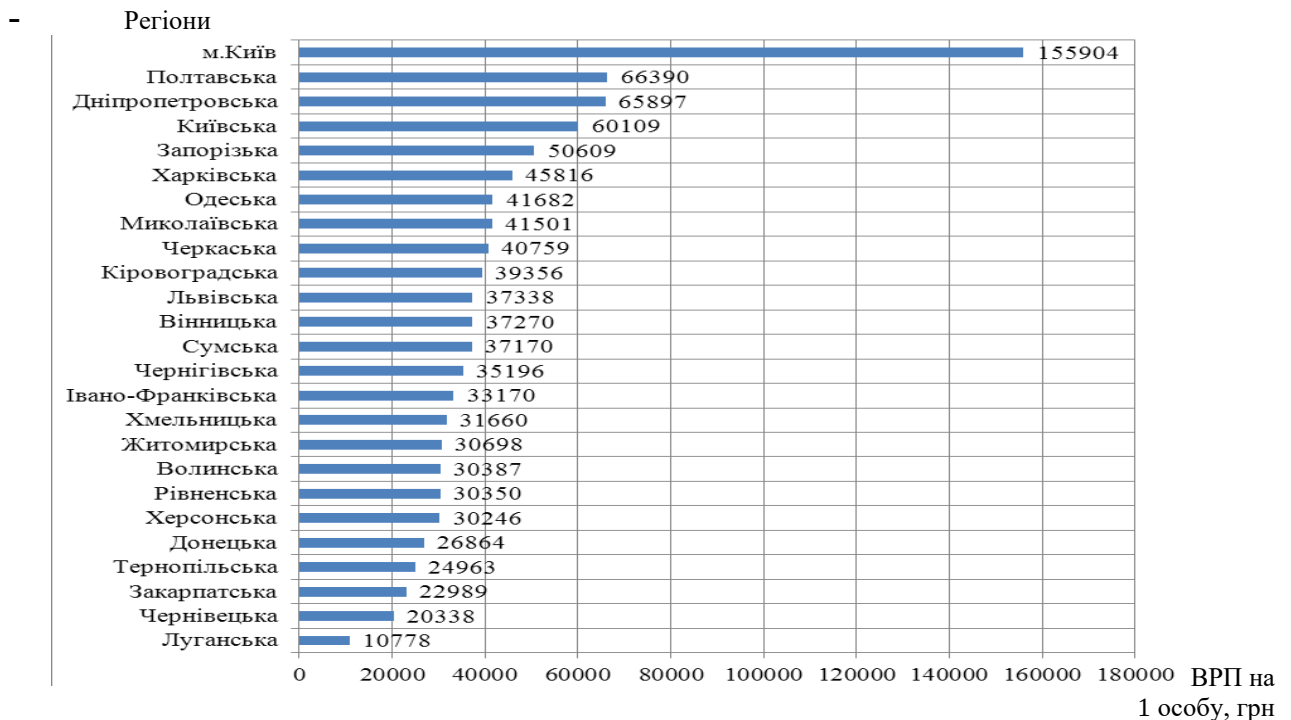

Рис. 1. Валовий регіональний продукт на одну особу по регіонах України, 2015 р.

- одним із самих низьких за весь аналізований період є показник ВРП на одну особу Чернівецької області, яка постійно перебуває в стані депресивної території;

- до проблемних територій також відносяться Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька області, показники ВРП на одну особу яких протягом всього часу не перевищують 75 % середнього значення в країні;

- погіршуються показники ВРП на одну особу в Закарпатській (з 58 % у 2004 році до 50 % у 2015 році), Івано-Франківській (з 72 % до 71 %), Рівненській (з 66 %

до 65 %), Чернівецькій (з 49 % до 44 %), Донецькій (з 134 % до 58 %), Луганській (з 82 % до 23 % відповідно) областях;

- перелік регіонів із показниками ВРП на одну особу більше 90 % середнього значення в країні залишається незмінним – Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Одеська, Полтавська, Харківська області. Триває зміцнення позицій столичного регіону за показником ВРП на одну особу, він становить 336 % у 2015 році проти 318 % у 2004 році;

- на фоні наведених тенденцій зростає рівень міжрегіональних диспропорцій показників ВРП на одну особу від 6,6 разу у 2004 році до 14,5 разу у 2015 році.

Проведений аналіз більшого кола показників економічного, соціального, екологічного розвитку регіонів України також характеризується значними нерівномірностями і їх зростанням у часі, що підтверджує існування регіональних проблем, взаємозалежних і взаємопов'язаних між собою.

Деталізація і конкретизація наявних регіональних проблем за певними ознаками, з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку регіонів, дасть можливість запропонувати інструменти для вирішення окремо взятої територіальної проблеми для окремо взятого регіону та забезпечити ефективність їх практичної реалізації.

Узагальнення наявних теоретичних і методологічних положень дозволяє розглядати можливості для розвитку території України з позиції широкого кола факторів впливу: географічних, адміністративних, економічних, соціальних, екологічних, інноваційних тощо, характерних для різних часових періодів. Регіональний розвиток в Україні відбувається під впливом теорій, спрямованих на підтримку проблемних територій, з паралельним використанням елементів інших теорій, що характеризують регіональне зростання на основі інновацій, конкурентоспроможності, розвитку місцевого самоврядування.

Узагальнення положень теорії регіональної науки, що містять ознаку концентрації зусиль на вирішення проблем сталого розвитку (рис. 2), дає змогу розглядати ДФРР як інструмент подолання проблем сталого розвитку регіонів. Найбільш прийнятним при формуванні такого підходу до вирішення регіональних проблем є дотримання положень теорії просторової економічної рівноваги.

Ця теорія належить до напрямку просторового розміщення продуктивних сил та спрямована на подолання проблем регіонального розвитку.

Наукові дослідження питань ефективності регіонального розвитку в Україні характеризуються різностороннім поглядом авторів на проблеми регіонів і пропозиції щодо їх вирішення, серед яких набули розвитку: програмно-цільовий підхід, стратегічний підхід, економічні важелі впливу, саморозвиток регіонів, просторовий розвиток, система раннього розпізнавання негативних явищ, ідентифікація проблемних регіонів на основі розширеної класифікації за ознаками сталого розвитку тощо.

Узагальнення теоретико-методичних підходів з позиції їх практичної реалізації щодо вирішення регіональних проблем характеризується концептуальним характером, що в подальшому потребує конкретизації інструментів практичної реалізації.

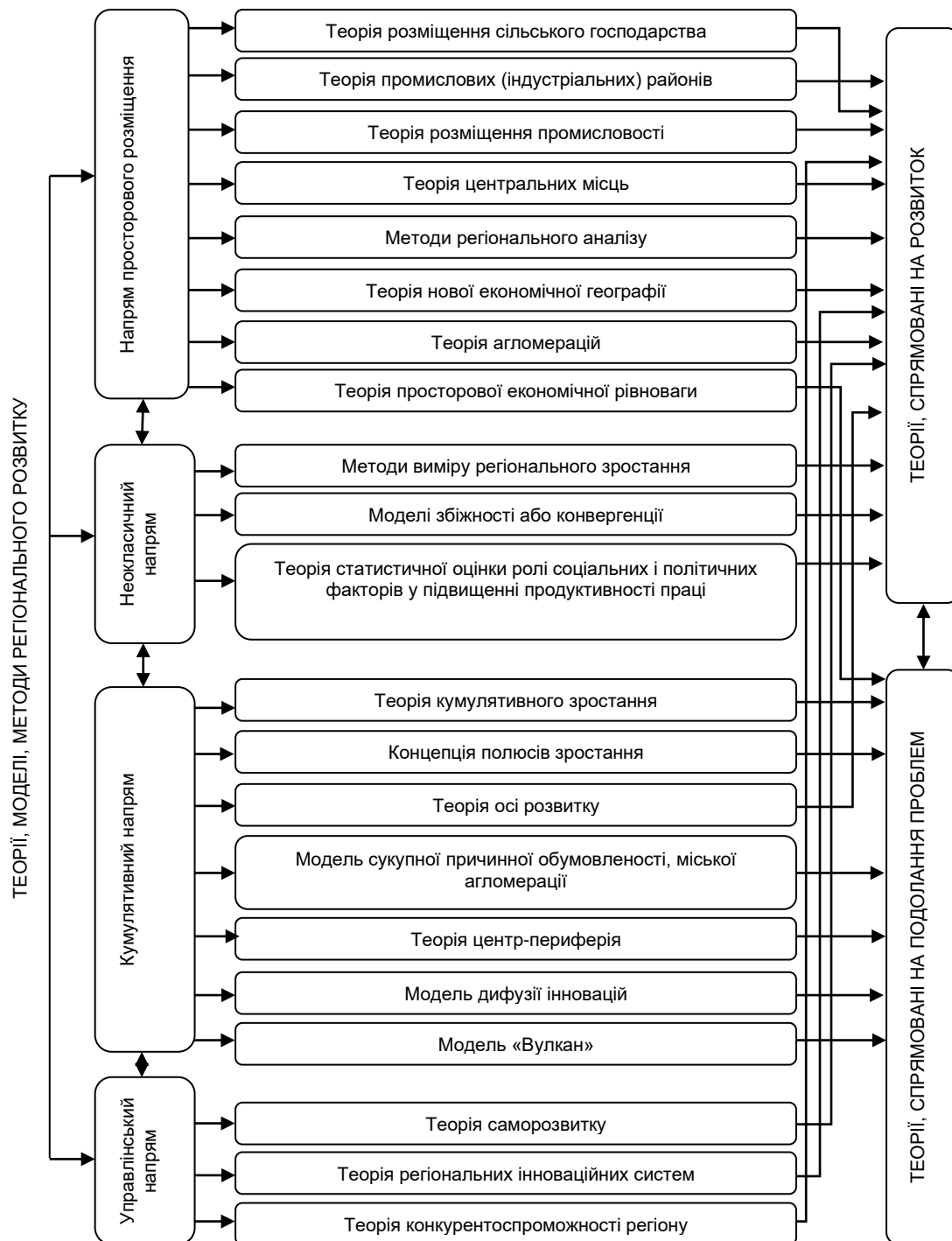

Рис. 2. Розподіл теорій за ознаками розвитку та подолання проблем регіонів

Стосовно формування інструментарію вирішення проблем сталого розвитку регіонів України тією чи іншою мірою не знайшли відображення: оцінка й аналіз проблем розвитку регіонів за ознаками сталого розвитку; градація рівнів регіональних проблем за економічною, соціальною, екологічною складовими; вирішення проблем сталого розвитку регіонів через інструмент фінансування регіональних проектів, спрямований як на стимулювання розвитку, так і на вирішення проблем, що в умовах діючої реформи децентралізації влади в Україні дозволяє практичне вирішення актуальних питань реалізації регіональної політики через прозорий і ефективний механізм підтримки територіального розвитку.

Представлені на законодавчому рівні підходи до подолання проблем регіонального розвитку в Україні характеризуються прирівнюванням пріоритетів регіональної політики щодо вирішення більш широкого кола питань міжрегіональної нерівномірності до менш вузького кола проблем депресивних територій. Практична реалізація цих положень не призвела до суттєвих результатів з причини: обмеженого кількісного вибору проблемних територій через систему запропонованих індикаторів; складності процедурного оформлення; відсутності практичних інструментів підтримки на основі програм подолання проблем територій; інформаційної обмеженості результатів реалізації законодавчих норм (моніторингові, програм, звітів); невідповідності фінансового ресурсу ДФРР законодавчо встановленому нормативу.

Таким чином, ефективність реалізації методичного та нормативно-правового забезпечення щодо вирішення проблем регіонального розвитку в Україні залишається низькою і потребує змін у частині взаємного узгодження положень між собою та з іншими законодавчими актами, що формують регіональну політику; розширення критеріїв оцінки проблем регіонів із позиції сталого розвитку; можливості їх використання в процесі формування інструментів для вирішення проблем регіонів і стимулювання їх розвитку.

У другому розділі **«Теоретичні аспекти подолання проблем сталого розвитку регіонів»** проаналізовано європейський досвід формування і реалізації регіональної політики щодо підтримки проблемних регіонів та обґрунтовано доцільність його імплементації у вітчизняну практику; на основі узагальнення законодавчих і теоретико-методологічних підходів запропоновано методичний підхід до визначення проблем сталого розвитку регіонів в Україні.

Формування європейської регіональної політики, спрямованої на підтримку територіального розвитку, вирішення міжрегіональних проблем і скорочення відсталості найбідніших регіонів, відбувається на основі:

- сформованості принципів роботи структурних фондів Євросоюзу (далі – ЄС) як основних фінансових інструментів її реалізації;
- оптимізації кількості цілей і фондів на основі вибору критеріїв регіональних проблем;
- суттєвої фінансової підтримки (не менше 1/3 загальноєвропейського бюджету ЄС починаючи з 2007 року);
- спрямованості фондової допомоги відповідно до пріоритетності проблем: Європейський фонд регіонального розвитку (57,9 % від загальної суми в 2007–2013 рр.); Європейський соціальний фонд (21,9 %), Фонд згуртування (20,2 %);
- динамічності, визначення цілей залежно від наявних територіальних проблем всередині ЄС і світових тенденцій розвитку, узгодження із загальноєвропейською стратегією (Europe 2020), відображення в стратегічних документах розвитку кожної країни.

Результати реалізації регіональної політики ЄС характеризуються:

- загальним зростанням показників соціально-економічного розвитку територій та підтягуванням менш розвинутих регіонів до середніх показників по ЄС, натомість відставання найбідніших від найбагатших всередині ЄС зберігається надалі;

- розвиток «старих» країн частково забезпечується за рахунок трудових і виробничих ресурсів «нових» країн ЄС;

- зберігається вплив столичного регіону на рівень міжрегіональних нерівномірностей розвитку всередині країн;

- ефективність соціально-економічного розвитку кожної країни досягається як завдяки позитивному впливу європейської регіональної політики згуртування, розширенню можливостей вільного руху товарів, послуг, людей, капіталу, так і внаслідок використання власного внутрішнього потенціалу;

- вирішення регіональних проблем відбувається з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку країн: історичних, економічних, соціальних, екологічних, географічних тощо.

Узагальнення європейського досвіду організації регіональної політики, що ґрунтується на визначенні територіальних проблем у комплексі зі сформованими цілями і розподілом фондів ресурсів для розвитку на весь програмний період реалізації, є актуальним. Натомість можливості практичного використання окремих інструментів, серед яких виділення критеріїв проблем і особливості розподілу коштів фінансової допомоги, не можуть забезпечити ефективність їх імплементації в Україні, враховуючи індивідуальні особливості розвитку регіонів.

З метою оцінки проблем сталого розвитку регіонів в Україні проведений вибір економічних, соціальних, екологічних показників стану розвитку регіонів, що ґрунтується на визначенні рівня їх впливу як між собою, так і в цілому на регіональний розвиток, за допомогою економетричних методів (рис. 3).

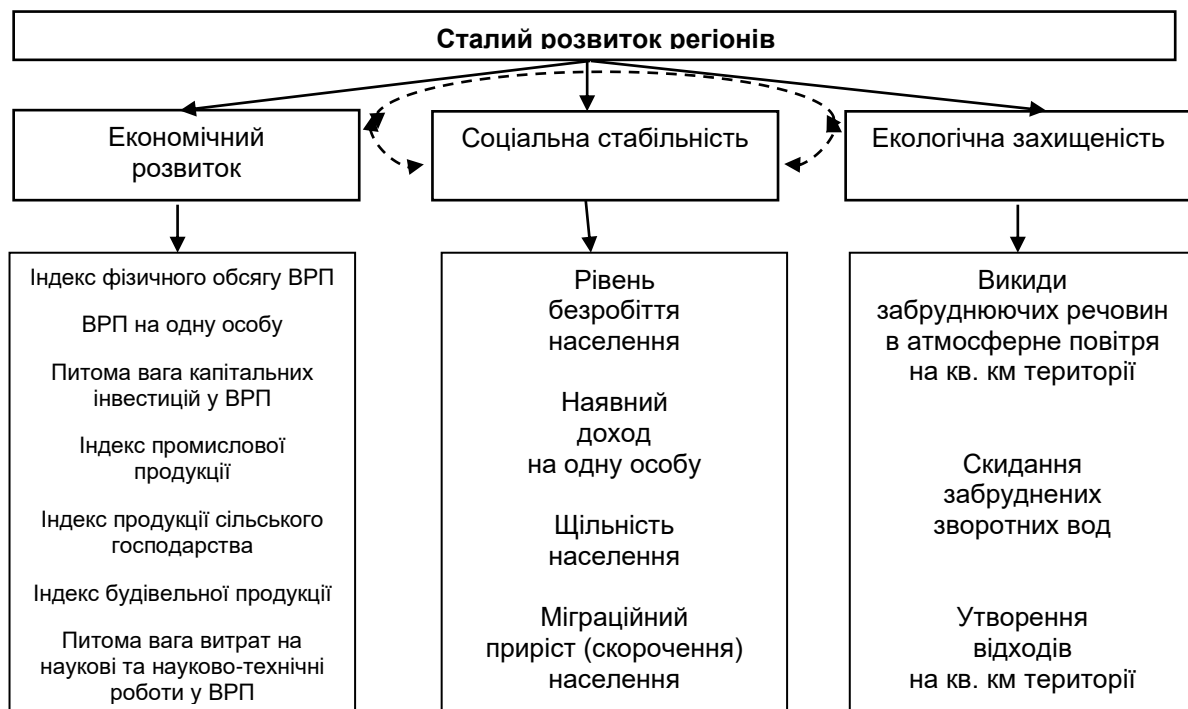

Рис. 3. Групування показників для визначення проблем сталого розвитку регіонів в Україні

Під час дослідження виділено показники, що мають високий рівень зв'язку з показником ВРП і можуть ідентифікувати стан регіональних проблем. Для характеристики економічних проблем регіону вибрані: ВРП на одну особу, індекс

фізичного обсягу ВРП, питома вага капітальних інвестицій у ВРП (значення коефіцієнта кореляції становить 0,67), індекс промислової продукції (0,93), індекс продукції с/господарства (0,70), індекс будівельної продукції (0,69), питома вага витрат на НДР у ВРП (0,68). Соціальні проблеми можна характеризувати через показники: рівень безробіття (0,73), наявний дохід на одну особу (0,98), щільність населення (0,87), міграційний приріст населення (0,67). Екологічні проблеми території характеризують: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (0,87), забруднення зворотних вод (0,72), утворення відходів (0,67). Запропонований методичний підхід до визначення проблем сталого розвитку регіону (рис. 4)

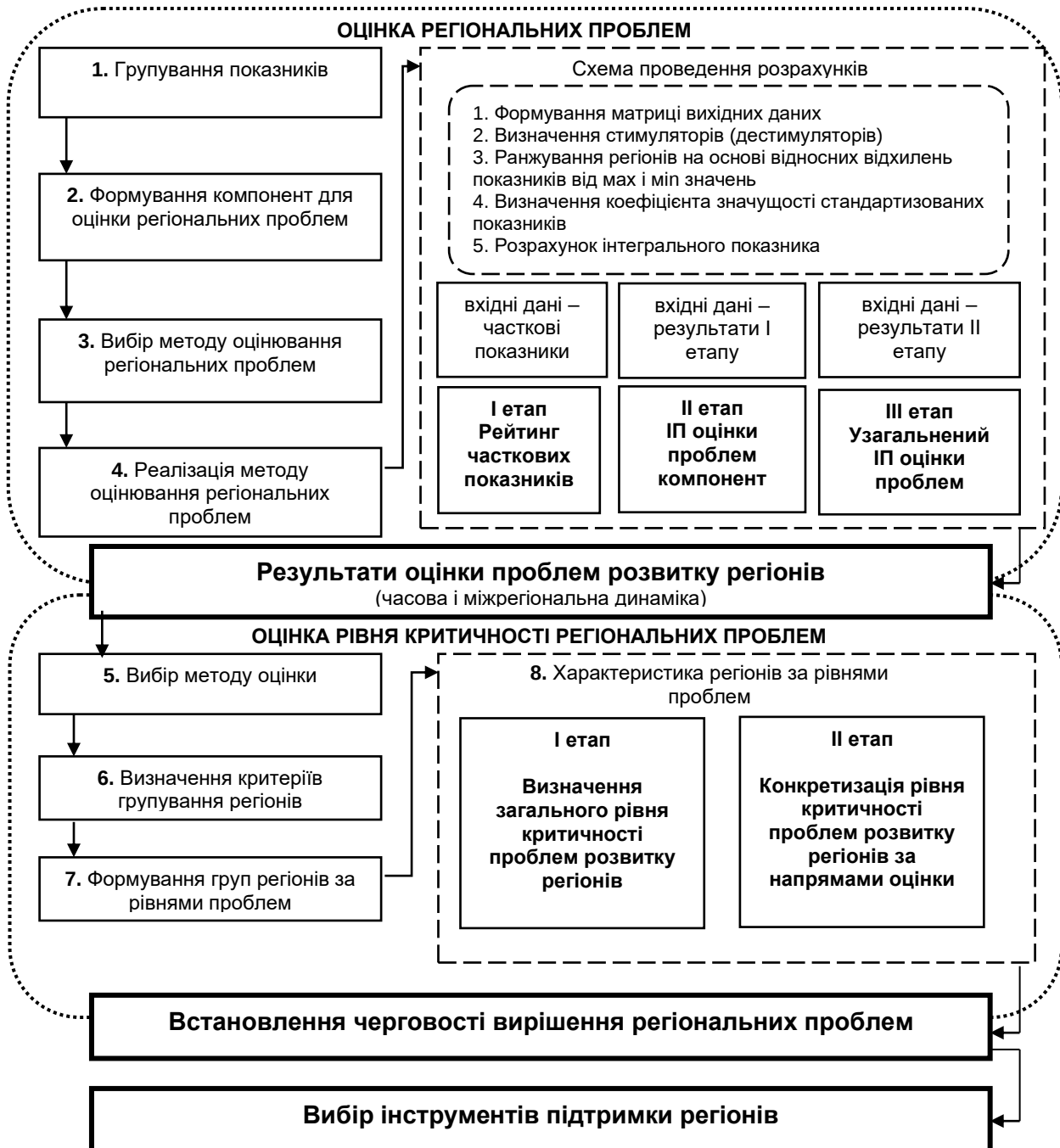

Рис. 4. Методичний підхід до визначення проблем сталого розвитку регіонів

Такий підхід містить у підґрунті оцінку причинно-наслідкових взаємозв'язків між складовими економічного, соціального й екологічного розвитку та дозволяє отримати оцінку рівня їх проблем і загальну оцінку сталого розвитку регіону.

Результатом першого етапу є розрахунок комплексного показника оцінки проблем регіонального розвитку методом ентропії на основі запропонованих трьох компонент і системи часткових показників, що їх характеризують. Другий етап передбачає групування регіонів за рівнями критичності проблем сталого розвитку. Його реалізація дозволяє по окремих групах і регіонах виділити найбільш проблемні компоненти, які в подальшому мають бути враховані органами влади при формуванні пріоритетів регіонального розвитку та фінансуванні їх підтримки.

У третьому розділі «Методичне забезпечення щодо вирішення проблем сталого розвитку регіонів в Україні» запропоновано методичний підхід до оцінювання проблемності сталого розвитку регіону, наведено методичний підхід до формування фінансової підтримки подолання проблем сталого розвитку регіонів, удосконалено організаційне забезпечення подолання економічних, соціальних та екологічних проблем сталого розвитку регіонів.

Наведений на рис. 5 методичний підхід до оцінювання проблем сталого розвитку регіонів містить у підґрунті визначення межі їх критичного рівня за допомогою нелінійного шкалювання інтегральних показників за складовими сталого розвитку.

Рис. 5. Схема методичного підходу оцінки та зниження рівня критичності проблем регіонів України

Зважаючи на необхідність якомога точнішого виявлення рівня критичності проблем розвитку регіону, кластеризація здійснювалася на 5 класів. Результати кластеризації використовувалися для обґрунтування порогових значень шкали Харрінгтона, які було розраховано за період 2010–2015 рр. з використанням функції бажаності. Як приклад, для розрахунку значення функції бажаності за загальним інтегральним показником у 2015 р. використовувалось перетворення (1):

$$Z_int_2015 = (Int_2015 - 0,5953)/(0,6918 - 0,5953), \quad (1)$$

де Z_int_2015 – кодоване значення загального інтегрального показника у 2015 р.;

Int_2015 – вихідне значення загального інтегрального показника у 2015 р.

Оцінку рівня критичності стану регіонів за загальним інтегральним показником станом на 2015 р. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Оцінка рівня критичності стану регіонів у 2015 р.
за загальним інтегральним показником**

Ранг	Регіон	Z-перетворення	Функція бажаності	Рівень критичності стану*
1	Донецький	-4,219	0,188	НК
2	Луганський	-2,903	0,315	НК
3	Дніпропетровський	-2,041	0,398	НК
4	Кіровоградський	0,395	0,633	По
5	Чернігівський	0,401	0,634	По
6	Рівненський	0,567	0,650	З
7	Полтавський	0,690	0,662	З
8	Запорізький	0,732	0,666	З
9	Сумський	0,745	0,667	З
10	Тернопільський	0,746	0,667	З
11	Житомирський	0,757	0,668	З
12	Черкаський	0,810	0,673	З
13	Херсонський	0,945	0,686	З
14	Одеський	0,956	0,688	З
15	Закарпатський	1,004	0,692	Д
16	Чернівецький	1,210	0,712	Д
17	Хмельницький	1,271	0,718	Д
18	Вінницький	1,312	0,722	Д
19	Львівський	1,445	0,735	Д
20	Івано-Франківський	1,662	0,756	Д
21	Миколаївський	1,678	0,757	Д
22	Волинський	1,907	0,779	Д
23	м. Київ	2,041	0,792	Д
24	Харківський	2,196	0,807	Д
25	Київський	2,670	0,853	Д

* НК – надкритичний, Кр – критичний, По – помірно критичний,

З – задовільний, Д – добрий.

Проведені за період 2010–2015 рр. щорічні розрахунки дозволили встановити

проблеми, які є постійними у регіонах і мають критичний характер, а отже, потребують негайного вирішення.

За всіма напрямками оцінки під постійним ризиком надкритичного соціально-економіко-екологічного стану знаходяться Дніпропетровський, Донецький, Луганський регіони.

Детальний аналіз постійності проблем за напрямками оцінки демонструє, що навіть у регіонах, які за інтегральним показником знаходяться у задовільному або доброму стані, існують постійні проблеми в окремих сферах. Так, м. Київ має постійний критичний рівень екологічних проблем через значне забруднення повітря, Житомирський та Рівненський регіони – критичний і надкритичний рівень соціальних проблем, а Закарпатський та Черкаський – критичний рівень економічних проблем при загальному задовільному стані. Отже, додаткове фінансування регіонів, яке може забезпечити ДФРР, має спрямовуватися на вирішення конкретних постійних проблем регіонів, тобто мати цілеспрямований адресний характер.

Запропонований методичний підхід до формування фінансової підтримки подолання проблем сталого розвитку регіонів базується на сценарному підході та враховує співвідношення рівня проблем сталого розвитку та чисельності населення, що дозволяє забезпечити подальший сталий розвиток регіонів України та підвищення добробуту населення (рис. 6).

Рис. 6. Методичний підхід до формування фінансової підтримки подолання проблем сталого розвитку регіонів

За результатами розрахунків побудованої моделі залежності сумарної позитивної та негативної зміни узагальненого інтегрального показника було виявлено прийнятний рівень розподілу загальної суми коштів ДФРР: фінансування за існуючим порядком пропорційно населенню регіонів (60 %), фінансування з урахуванням інтегральної оцінки рівня проблемності регіонів (40 %).

На основі запропонованого варіанта розподілу фінансової підтримки сформовано сценарії для трьох областей України, спрямовані на вирішення важливих проблем у регіонах за рахунок отриманого додаткового фінансування з коштів ДФРР (табл. 2).

Таблиця 2

Результати розрахунків для виділених регіонів

Регіон	Складові інтегральної оцінки		
	економічна	соціальна	екологічна
1	2	3	4
Запорізький	1) приріст ВРП на 1 особу – 1,6 %; приріст інтегрального показника – 0,2 %; 2) приріст фінансування науково-технічної діяльності – 4,2 %; приріст інтегрального показника – 0,4 %	баланс міграційного приросту (0 %), приріст інтегрального показника – 2 %	забруднення води – (-10 %); приріст інтегрального показника – 1,1 %
Миколаївський	1) приріст ВРП на 1 особу – 1,9 %; приріст інтегрального показника – 0,5 %; 2) приріст фінансування науково-технічної діяльності – 5 %, приріст інтегрального показника – 0,5 %	1) приріст щільності населення – 1 %; приріст інтегрального показника – 0,3 %; 2) приріст наявного доходу на 1 особу – 0,1 %; приріст інтегрального показника – 0,05 %	X
Харківський	1) приріст капітальних інвестицій – 0,2 %, приріст інтегрального показника – 0,05 %. 2) приріст ВРП на 1 особу – 0,2 %; приріст інтегрального показника – 0,12 %;	приріст наявного доходу на 1 особу – 0,1 %; приріст інтегрального показника – 0,02 %	X

Суми коштів ДФРР занадто малі порівняно із сумами капітальних інвестицій у регіонах, а тому не можуть значно вплинути на зрушення в економічній сфері. Тому необхідною є розробка комплексних проектів, які можуть фінансуватися з коштів ДФРР.

У роботі сформовано організаційне забезпечення подолання економічних, соціальних та екологічних проблем сталого розвитку регіонів. Воно передбачає

етапи діагностики, програмування розвитку, підбору відповідного інструментарію відповідно до регіональної специфіки.

Практичне використання організаційного забезпечення подолання економічних, соціальних та екологічних проблем сталого розвитку регіонів дозволить сконцентрувати напрями регіонального управління на безпосередньому вирішенні регіональних проблем; побудувати взаємозв'язок між оцінюванням проблем сталого розвитку регіонів і вибором інструментів для їх подолання; забезпечити ефективність управління щодо вирішення проблем регіонів на основі взаємодії інструментів реалізації регіональної політики; формувати та впроваджувати в життя ефективну регіональну політику, спрямовану на підтримку розвитку регіонів, визначення точок зростання територій, досягнення цілей сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного в роботі узагальнення європейського та вітчизняного досвіду теоретичних і практичних засад регіонального розвитку вдосконалено методичне забезпечення вирішення наукового завдання щодо оцінювання проблем сталого розвитку регіонів України та вибору інструментів їх подолання. Отримані наукові результати дають можливість зробити такі висновки.

1. Під час дослідження виконано узагальнення теоретичних засад сталого розвитку регіонів. На підґрунті отриманих результатів виокремлено та доведено доцільність застосування такої ознаки, як концентрація зусиль виконавчих органів влади на вирішенні проблем сталого розвитку адміністративних територій. Виходячи зі складеної класифікації теорій регіонального розвитку розкрито можливість більш раціонального використання Державного фонду регіонального розвитку як фінансового інструменту поступового подолання проблем сталого розвитку регіонів України.

2. Аналіз динаміки показників сталого розвитку регіонів України за десятилітній період дав змогу розширити методичне забезпечення щодо визначення проблем сталого розвитку регіонів. Виконане оцінювання причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічною, соціальною та екологічною складовими розвитку методами економетричного аналізу дозволило отримати оцінку як рівня важливості кожної з проблем, так і загальну оцінку стану розвитку кожного з регіонів.

3. Отримані результати оцінювання стану розвитку кожного з регіонів за складовими сталого розвитку було порівняно шляхом ряду співставлень у межах генеральної сукупності регіонів. Для цього запропоновано методичний підхід до оцінювання проблем сталого розвитку регіонів. Він передбачає визначення межі критичного рівня проблеми за допомогою інструментів нелінійного шкалювання інтегральних показників. В результаті отримано значення рівня прояву кожної з проблем сталого розвитку у кожному регіоні. Таким чином, отримана можливість розрізняти проблеми за їх масштабом і силою впливу на стан регіонального розвитку. Використання такого підходу дозволяє виділяти найбільш проблемні компоненти та показники по окремих регіонах (або групах регіонів), які в подальшому можуть використовуватися виконавчими органами влади для формування рішень в процесі управління регіональним розвитком.

4. Після того, як було розрізнено проблеми за їх масштабом і силою впливу на стан регіонального розвитку, виникла потреба в організації фінансової підтримки подолання проблем сталого розвитку регіонів. Для її реалізації складено сценарії зміни стану соціальної, економічної та екологічної складових розвитку кожного з регіонів. Принциповою особливістю є врахування співвідношення між рівнем проблеми сталого розвитку регіону та чисельністю його населення, що дозволяє визначити розмір фінансової допомоги для покращення добробуту населення, яке проживає в межах досліджуваної адміністративної території. Реалізація отриманих результатів сприятиме ефективному використанню регіонами коштів для досягнення цілей сталого розвитку і розширенню можливостей контролю за їх цільовим використанням.

5. З метою упорядкування порядку оцінювання проблем сталого розвитку регіонів України та вибору інструментів їх подолання в роботі запропоновано організаційне забезпечення подолання економічних, соціальних та екологічних проблем сталого розвитку регіонів, яке передбачає такі етапи, як етап визначення рівня прояву проблеми, а також діагностику стану регіону, програмування його розвитку, підбір інструментарію відповідно до регіональної специфіки. Це дає змогу підвищити дієвість фінансових інструментів підтримки регіонального розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Семигуліна І. Б., Кизим М. О., Олійник А. А., Шпілевський В. В. Можливості і загрози від членства СОТ для металургії // Оцінка наслідків членства України у світовій організації торгівлі : монографія / за заг. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. 212 с. С. 109–119.

Особистий внесок автора: визначено вплив процесу членства України в СОТ на соціально-економічний розвиток регіонів в умовах зростання ролі та значення підтримки розвитку галузей економіки для забезпечення конкурентоспроможності економіки країни та її регіонів.

2. Семигуліна І. Б., Кизим М. О., Хаустова В. Є., Шпілевський В. В. Перспективи розвитку ринку продукції машинобудування // Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України : монографія / за заг. ред. М. О. Кизима, І. Ю. Матюшенка. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. 280 с. С. 95–103.

Особистий внесок автора: проведено оцінку впливу на соціально-економічний розвиток регіонів і країни в цілому процесів заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора.

Фахові видання, у тому числі видання України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

3. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Соціально-економічний розвиток територіальних громад в умовах фінансової децентралізації. *Проблеми економіки*. 2016. № 4. С. 67–76.

Особистий внесок: обґрунтовано доцільність комплексного підходу до функціонування системи територіального управління на основі удосконалення

фінансового інструментарію вирішення регіональних проблем з метою забезпечення подальшого сталого розвитку регіонів України та підвищення добробуту їх населення.

4. Семигуліна І. Б. Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 46–55.

5. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Динаміка реформування системи публічного управління в Україні: моніторинг і аналіз реформи децентралізації влади. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 132–138.

Особистий внесок: обґрунтовано пріоритети модернізації системи публічного управління, що враховують визначення проблем сталого регіонального розвитку, оцінку рівня їх проблем і загальну оцінку сталого розвитку регіонів і спрямовані на формування фінансових інструментів для забезпечення результативного соціально-економічного розвитку окремих територій і країни в цілому.

6. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Соціально-економічні ознаки кризового стану економіки України та її промислового сектора: аналіз та оцінка основних показників розвитку, їх динаміки і тенденцій. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 139–146.

Особистий внесок: визначено вплив всебічного дослідження соціально-економічного потенціалу країни і її регіонів, зокрема промислової сфери, на можливість оцінки поточного стану, проблем, перспектив, тенденції в секторах економіки та прогнозування майбутнього їх розвитку.

7. Семигуліна І. Б. Аграрний комплекс в соціально-економічному розвитку Полтавщини: аналіз, оцінка, тенденції. *Наукові записки ЛУБП. Серія економічна*. 2016. Вип. 15. С. 146–153.

8. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Соціально-економічний розвиток Північно-Східного макрорегіону (Харківська, Полтавська, Сумська області): аналіз та оцінка основних показників розвитку, їх динаміки і тенденцій. *Бізнес Інформ*. 2016. № 8. С. 46–53.

Особистий внесок: обґрунтовано пріоритети реалізації регіональної політики щодо адміністративно-територіального реформування в частині об'єднання слабких територій з територіями, що мають потенціал до зростання, створення в нових об'єднаннях точок зростання через фінансову підтримку, з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення рівня життя населення на кожній території.

9. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Результативність управління соціально-економічним регіональним розвитком у країнах Європейського Союзу: динаміка, тенденції, аналіз соціально-економічних показників ефективності регіональної політики. *Бізнес Інформ*. 2016. № 6. С. 56–65.

Особистий внесок: обґрунтовано доцільність імплементації європейського досвіду реалізації регіональної політики щодо подолання проблем розвитку регіонів в Україні.

10. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Модернізація системи публічного управління в Україні: попередні підсумки та проблемні питання реалізації реформи децентралізації. *Бізнес Інформ*. 2016. № 5. С. 63–74.

Особистий внесок: сформовані пропозиції щодо модернізації системи публічного управління в Україні на основі удосконалення системи територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою, запровадження оцінки рівнів економічних,

соціальних, екологічних проблем розвитку регіонів на основі визначення межі їх критичного рівня, формування на їх основі системи розподілу фінансового ресурсу.

11. Семигуліна І. Б. Оцінка і аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку окремих груп країн Європейського Союзу та їх регіонів в умовах його розширення. *Бізнес Інформ*. 2016. № 4. С. 50–58.

12. Семигуліна І. Б. Аналіз основних показників соціально-економічного розвитку Полтавської області та її адміністративно-територіальних одиниць. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 67–79.

13. Семигуліна І. Б. Аналіз структурних трансформацій в соціально-економічному розвитку Полтавської області. *Наукові записки ЛУБП. Серія економічна*. 2015. Вип. 14. С. 132–141.

Публікації в інших виданнях:

14. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Підходи до модернізації системи управління регіональним розвитком // Сучасні міжнародні економічні відносини: становлення та шляхи перспективного розвитку : зб. тез наук. робіт учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 9–10 лют. 2018 р.). Одеса : ЦЕДР, 2018. С. 79–81.

Особистий внесок: на основі узагальнення положень регіональних теорій, сконцентрованих на вирішенні проблем сталого розвитку, обґрунтовано доцільність формування дієвого механізму для вирішення існуючих територіальних проблем, що в подальшому сприятиме ефективності реалізації регіональної політики.

15. Семигуліна І. Б., Семигулін П. К. Пріоритети державної регіональної політики в Україні щодо вирішення проблем розвитку регіонів // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 16–17 листоп., 2017 р.). Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2017. С. 451–457.

Особистий внесок: обґрунтовано доцільність розробки теоретичних і методичних підходів до формування дієвих інструментів щодо вирішення проблем регіонального розвитку, побудованого на основі взаємозв'язку між оцінюванням рівнів проблем, що виникають у процесі регіонального розвитку, і вибором інструментів реалізації регіональної політики щодо їх подолання.

16. Семигуліна І. Б. Соціально-економічний регіональний розвиток України в умовах реформування системи адміністративно-територіального устрою // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (Харків, 18–19 листоп. 2015 р.). Харків : ВД «ІНЖЕК», 2015. С. 156–159.

17. Семигуліна І. Б. Досвід і сучасні тенденції прогнозування соціально-економічного розвитку в країнах світу та Україні // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22–23 трав. 2015 р.). Харків : ВД «ІНЖЕК», 2015. С. 235–241.

18. Семигуліна І. Б. Організаційні аспекти формування системи моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 14–15 листоп. 2014 р.). Харків : ВД «ІНЖЕК», 2014. С. 451–457.

19. Семигуліна І. Б. Можливості імплементації досвіду модернізації адміністративно-територіального устрою країн ЄС та світу у вітчизняну практику //

Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : нац. доп. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с. С. 581–599.

Особистий внесок: обґрунтовано доцільність імплементації досвіду регіональної політики країн ЄС у вітчизняну практику підтримки проблемних регіонів і формування потенціалу сталого регіонального розвитку.

АНОТАЦІЯ

Семигуліна І. Б. Оцінювання проблем сталого розвитку регіонів України та вибір інструментів їх подолання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків, 2018.

Дисертацію присвячено вдосконаленню теоретичного та методичного забезпечення оцінювання проблем сталого розвитку регіонів і вибору інструментів для їх подолання.

Розвинуто методичне забезпечення визначення проблем сталого регіонального розвитку, що дозволяє отримати оцінку рівня їх проблем і загальну оцінку сталого розвитку регіонів. Удосконалено інструментарій вирішення регіональних проблем, який дає можливість забезпечити подальший сталий розвиток регіонів України та підвищення добробуту населення.

Доповнено організаційне забезпечення подолання проблем сталого розвитку регіонів, що передбачає підвищити дієвість фінансових інструментів підтримки регіонального розвитку. Удосконалено оцінку проблем сталого розвитку регіонів на основі визначення межі їх критичного рівня, що дозволяє оцінити рівень проблем економічного, соціального й екологічного характеру. Узагальнено класифікацію регіональних теорій, яка концентрує зусилля на вирішенні проблем сталого розвитку, що дає змогу розглядати Державний фонд регіонального розвитку як інструмент для їх подолання.

Ключові слова: регіон, сталий розвиток регіонів, проблеми сталого розвитку, оцінка проблем сталого розвитку, рівень проблем регіонів, інструментарій реалізації регіональної політики.

АННОТАЦИЯ

Семигулина И. Б. Оценивание проблем устойчивого развития регионов Украины и выбор инструментов их преодоления. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины, Харьков, 2018.

Диссертация посвящена совершенствованию теоретического и методического обеспечения оценивания проблем устойчивого развития регионов и выбору инструментов для их преодоления.

Получило дальнейшее развитие методическое обеспечение определения проблем устойчивого регионального развития, позволяющее получить оценку уровня проблем и общую оценку устойчивого развития регионов. Оно предусматривает определение границы критического уровня проблемы с помощью

инструментов нелинейного шкалирования интегральных показателей. В результате получено значение уровня проявления каждой из проблем устойчивого развития в каждом регионе. Таким образом, получена возможность различать проблемы по их масштабу и силе влияния на состояние регионального развития. Использование такого подхода позволяет выделять наиболее проблемные компоненты и показатели по отдельным регионам (или группам регионов), которые в дальнейшем могут использоваться исполнительными органами власти для формирования решений в процессе управления региональным развитием.

Усовершенствован инструментарий для решения региональных проблем, дающий возможность обеспечить дальнейшее устойчивое развитие регионов Украины и повысить благосостояние населения. После идентификации проблем по их масштабам и силе влияния на состояние регионального развития возникла необходимость в организации финансовой поддержки преодоления проблем устойчивого развития регионов. Для ее реализации составлены сценарии изменения состояния социальной, экономической и экологической составляющих развития каждого из регионов. Принципиальной особенностью является учет соотношения между уровнем проблемы устойчивого развития региона и численностью населения, что позволяет определить размер финансовой помощи для улучшения благосостояния населения, проживающего в пределах исследуемой административной территории. Реализация полученных результатов будет способствовать использованию регионами средств для достижения целей устойчивого развития и расширению возможностей контроля за их целевым использованием. Дополнено организационное обеспечение преодоления проблем устойчивого развития регионов, предполагающее повысить эффективность финансовых инструментов стимулирования регионального развития. Усовершенствовано оценивание проблем устойчивого развития регионов на основе определения границы их критического уровня, что позволяет оценить уровень проблем экономического, социального и экологического характера. Дополнена классификация региональных теорий, концентрирующая усилия на решении проблем устойчивого развития, что дает возможность рассматривать Государственный фонд регионального развития как инструмент для их преодоления.

Ключевые слова: регион, устойчивое развитие регионов, проблемы устойчивого развития, оценка проблем устойчивого развития, уровень проблем регионов, инструментарий реализации региональной политики.

SUMMARY

Semigulina I. Evaluation of the problems of sustainable development of the regions of Ukraine and the choice of instruments to overcome them. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences on a speciality 08.00.05 – development of productive forces and the regional economy. – Research Center for industrial problems of NAS of Ukraine, Kharkiv, 2018.

The thesis is dedicated to the improvement of theoretical and methodological evaluation of the problems of sustainable development of the regions and choice of tools for overcoming them.

Developed methodological support to determine the problems of sustainable regional development, that allows to obtain an assessment of the level of their problems

and the overall assessment of the sustainable development of the regions. Improved tooling solutions to regional problems, which gives the opportunity to provide further sustainable development and improvement the well-being of the population. Update: organizational support to overcome the problems of sustainable development of the regions, to increase the effectiveness of financial instruments to support regional development. Improved the problems assessment development of the regions on the basis of their critical level of economic, social and environmental nature. Generalized classification of regional theory, which focuses efforts on solving the problems of sustainable development. Consider the National Regional Development Fund as a tool.

Keywords: region, the sustainable development of the regions, the problem of sustainable development, the problems of sustainable development level of regions, instruments the implementation of regional policy.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9. Тир. 100 прим. Зам. № 393-18.

Підписано до друку 07.08.2018. Папір офсетний.

Надруковано з макету замовника у ФОП Бровін О.В.

61022, м. Харків, вул. Трінклера, 2, корп. 1, к. 19. Т. (057) 758-01-08, (066) 822-71-30

Свідоцтво про внесення суб'єкта до Державного реєстру

Видавців ти виготовників видавничої продукції серія ДК 3587 від 23.09.09 р